

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТҰРҒЫН ҮЙ-КОММУНАЛДЫҚ ШАРУАШЫЛЫҚ САЛАСЫНДАҒЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ҮРДІСІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ

Алеханова А.Н.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Цифрлық трансформация (цифрландыру, диджитализация) – деректер негізінде цифрлық нақтылық жағдайында бизнес нысанының өзгеруі болып табылады. Цифрлық трансформация-ең алдымен, жаңа бизнес-процестерді, ұйымдық құрылымдарды, ережелерді, регламенттерді, деректер үшін жаңа жауапкершілікті, жаңа рөлдік модельдерді білдіреді.

Қарқынды технологиялық даму дәуірінде, цифрландыру және цифрлық мәдениетті қалыптастыру азаматтардың әл-ауқатын және мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында ерекше мәнге ие болады. Қазіргі уақытта Қазақстандағы экономика мен қоғам қазіргі заманғы жағдайларға бейімделуді қажет етеді. Қазақстанда цифрландыру мен цифрлық мәдениетті дамыту бойынша қабылданған мемлекеттік шаралар цифрлық трансформацияны одан әрі дамыту үшін негіз қалыптастырды.

Қазіргі таңда әлемдік экономика цифрландырудың белсенді кезеңіне өтуде. «Үшінші өнеркәсіптік революция», «Индустрия 4.0» тұжырымдамалары мен басқа да әзірлемелер мемлекеттік деңгейде де, корпоративтік деңгейде де мемлекеттік бағдарламалар мен бизнес стратегияларға қарқынды түрде қосылуда [1]. «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының қабылдануын үлкен қадам ретінде санауға болады. Елді басқарудың жоғарғы деңгейінде «сандық экономика - бұл Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігі мен тәуелсіздігінің негіздерінің бірі, отандық компаниялардың бәсекелестігі, елдің ұзақ мерзімді перспективадағы әлемдік аренадағы позициясы» деп танылды. Мұның бәрі 2025 жылға қарай елдің ЖІӨ - ін 2-3% - ға арттыруы мүмкін [2].

Мұндай жағдайлар көбінесе жаңа техникалық - экономикалық толқынның жетілген кезеңінде пайда болады, ол қозғала отырып, зерттеу ұйымдарының, инновациялық компаниялардың, жаңа секторлардың шекарасынан асып, экономиканың дәстүрлі секторларын және, кейіннен, мемлекет пен қоғам институттарын өз қозғалысына тарта бастайды.

Аумақтардың дамуын және экономикалық өсуді қамтамасыз ететін маңызды көз инфрақұрылымдық салаларға жататын тұрғын үй - коммуналдық шаруашылық болып табылады.

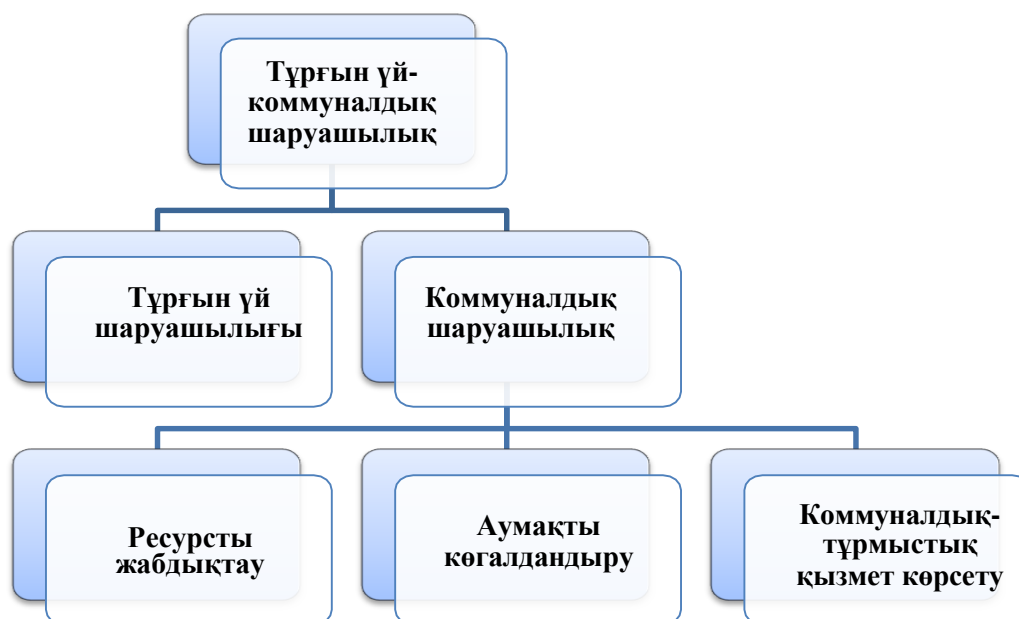
Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтың жай-күйі (ТКШ) мемлекеттің әл-ауқаты мен орнықты әлеуметтік-экономикалық даму деңгейін анықтау үшін негізгі индикатор ретінде сипатталады. ТКШ-ның экономикалық тиімділігі адам өмірінің деңгейін, сапасын және қауіпсіздігін, тұрғын үйдің жайлылығын анықтайды, инфрақұрылым мен инженерлік қызметтерін жетілдіреді. ТКШ көпфункционалды қызметтері адамның қолайлы өмір сүруі үшін жағдайлар жасайды және әр түрлі шаруашылық жүргізуші субъектілердің үздіксіз жұмыс істеуін қалыптастырады [3].

Бұл ТКШ қызметтері нарығының субъектілерінен бәсекелестік артықшылықтарды, оның ішінде жаңа экономикалық қорлар мен механизмдерді, экономикалық зерттеулер жүргізу негізінде қазіргі заманғы технологиялар мен басқару құралдарын іздеуді және олардың нәтижелерін практикаға енгізуді талап етеді. Бұл, әсіресе, экономика қарқынды дамып келе жатқан, сонымен қоса, тұрғын үй - коммуналдық шаруашылығының және халықтың өмір сүру сапасының өзгеруі бар ірі қалалар мен мегаполистер үшін өте маңызды. Мұндай жобалар жаппай құбылысқа айналған жағдайда, технологиялық өзгерістер саны өмір сапасын, басқару жүйесін, бизнес - модельді, адамдар арасындағы қатынастарды өзгерте бастайды деген үміт бар. Тек осындай күрделі өзгерістер қазақстандық экономиканың цифрлық жүйеге айналуын қамтамасыз ете алады.

Қаланың коммуналдық шаруашылығының жекелеген салалары деңгейінде де, экономиканың осы саласы деңгейінде де цифрлық трансформацияның өзектілігі цифрлық экономика аясында мүмкін болатын проблемалар мен мүмкіндіктерге, тәуекелдер мен пайдаға деген қызығушылықтың артуын қалыптастырады. Бұл коммуналдық қызметтердің халық үшін маңыздылығымен анықталады.

Жалпы коммуналдық шаруашылық халыққа сумен, жылумен, газбен, электрмен жабдықтау және су бұру қызметтерін жеткізеді; сондай-ақ: қонақ үй қызметтері, көшелерді көгалдандыру және жарықтандыру, муниципалитеттің аумағын тазарту және тазарту да жатады.

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтың өндірістік құрылымына мыналар кіреді: тұрғын үй және коммуналдық шаруашылық.

Сурет 1. Тұрғын-үй коммуналдық шаруашылықтың құрылымы

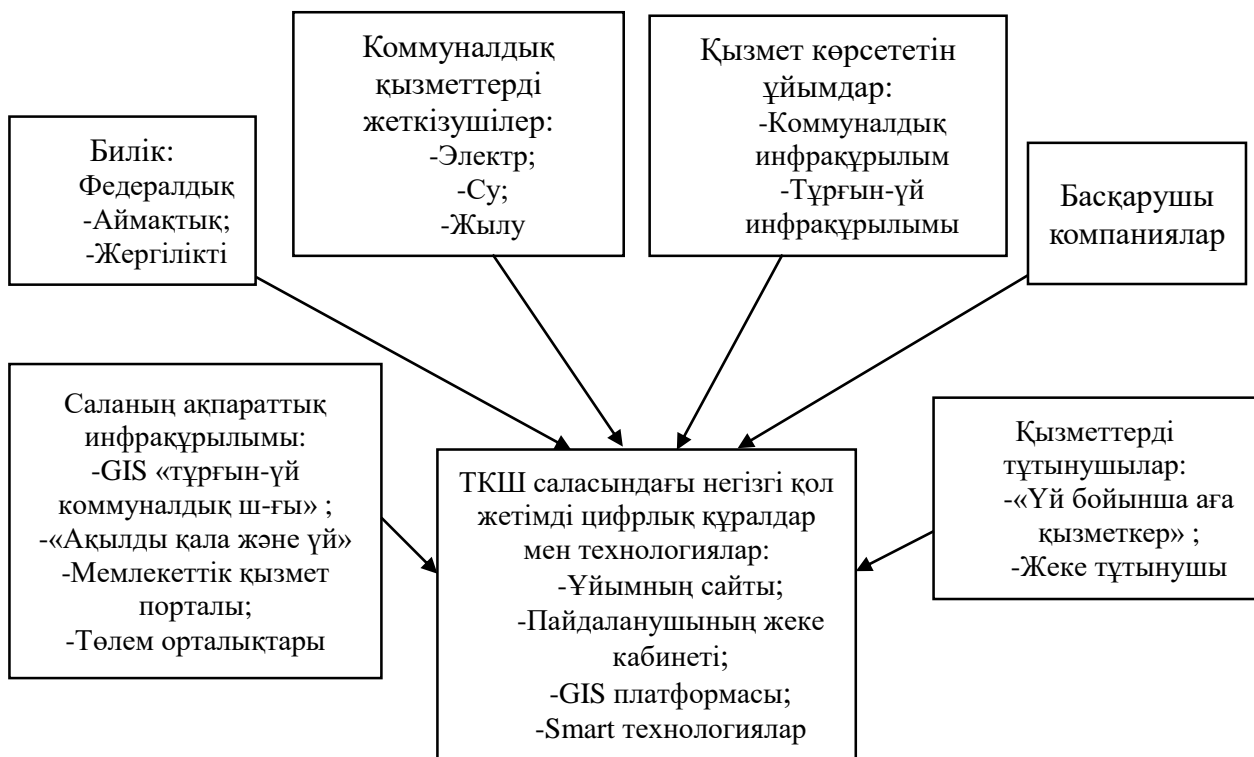
Осылайша, ТКШ құру және оның мәні қызмет көрсету, елді мекендердің қажетті санитарлық жағдайын қолдау, тұрғын үй - коммуналдық шаруашылық объектілерінің сақталуын, көрсетілген объектілердің сенімділігі мен тұрақтылығын қамтамасыз ету арқылы адамның өмір сүру ортасын қамтамасыз ету болып табылады [4].

Өз кезегінде тұрғын үй шаруашылығы тұрғын үй қорын ұстау мен басқаруды және тұрғын үй қорын жөндеу мен пайдалануды білдіреді.

ТКШ құрамына кіретін салалар бір-бірінен инвестициялық тартымдылығымен, ондағы әртүрлі экономикалық құбылыстарға ие қаржылық процестердің сипатымен ерекшеленеді.

Тұрғын үй қоры тұрғын үйді пайдаланудың тиімді жүйесімен, яғни тұрғын үйдің нормативтік сапасын уақытылы ұсынумен қамтамасыз етілетін коммуналдық қызметтер жайлы өмір сүру ортасын жасайды. Коммуналдық саладағы сумен жабдықтау, кәріз, аумақты тазарту бір-бірімен техникалық байланысты болып табылады. Бұл кешен экономикалық қызметтің ондаған түрін қамтиды, бұл саланы басқару мен дамытуға институционалды алдын-ала құру кешені түрінде, ең алдымен, әлеуметтік мәселелерді шешуге сандық технологияларды енгізу арқылы көзқарасты қажет етеді.

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтың бөлінген негізгі құрамдас бөліктері негізінде тұрғын үй - коммуналдық шаруашылықты цифрландырудың және цифрландырудың технологиялық өрісі осы процесті қазіргі заманғы жергілікті шындыққа бейімдеу бағытын негіздеу үшін элементтер жүйесі түрінде ұсынылуы керек [5].

Сурет 2. ТКШ секторындағы «цифрландыру алаңдары»

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласының жұмыс істеуіне қойылатын негізгі талап ақпараттың ашықтығы болып табылады. Ашық қаржылық өзара-тұрғын үй-коммуналдық қызметтерге арналған тауарлар құрылымы, қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар экономиканың коммуналдық секторы кәсіпорындарының тұрақты экономикалық дамуының және азаматтардың жайлы және қауіпсіз өмір сүру жағдайларын қамтамасыз етудің шарты болып табылады [6].

ТКШ нарығының субъектілері үшін деректер ағындарының ерекшелігі олардың санының артуы, оларды құрылымдаудағы қиындық, пайдалануға дайындық және басқару болып табылады. Цифрлық экономиканың дамуының салдары болып табылатын деректерді өңдеу саласындағы шығындар және басқа да теріс факторлар нарық жағдайында коммерцияландыру- экономикалық агенттердегі ақпараттың айырмашылығына, жалпы қол жетімділік деректерін азайтуға және өсуге әкеледі.

Деректер базасын жедел, бұлтты және уақытша сақтау қоймаларын дамыту интеграцияланған басқару және ақпараттық жүйелердің жұмыс, талдау және шешімдерді дайындау құралы ретіндегі рөлі күрт артқанына әкеледі. Мұның бәрі тұрғын үй - коммуналдық шаруашылықты цифрландыру шұғыл қажеттілік болып табылады, Ақпаратты өңдеу, сақтау және беру туралы экономикалық қатынастардың жаңа түрін қалыптастыруға шақырады деген ойға әкеледі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Дружинин А.М. Стратегия обмена знаниями в цифровой экономике

//Век качества. – 2015. – № 4.

2. 2017-2020 жылдарға арналған "Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасы / https://zerde.gov.kz/upload/docs/Digital%20Kazakhstan_ru.pdf

3. Winden, W., & Carvalho L. (2017). Cities and digitalization. Amsterdam: Amsterdam University of Applied Sciences.

4. Ивакина А.М. Современные проблемы жилищно-коммунального хозяйства //Молодой ученый. – 2015. – №8

5. Варнавский В.Г. Цифровые технологии и рост мировой экономики //Друкерровский вестник. – 2015. – № 3

6. Қазақстан экономикасының өсуі негізгі салаларды цифрландырусыз мүмкін емес-зерттеу - [Электронды ресурс] - <https://lsm.kz/uskorenie>